

Renoscripto

NATIONAAL VAKTIJDSCHRIFT VOOR ARCHITECTEN EN DE VOLLEDIGE PROJECTMARKT - NR 56 - MAART - APRIL - MEI 2009 - € 7



Universiteitsbibliotheek breekt met traditie

EEN BIBLIOTHEEK IS TEGENWOORDIG MEER DAN ALLEEN MAAR EEN PLAATS WAAR BOEKEN WORDEN ONTLEEND EN TERUGGEBRACHT. HET IS EEN KNOOPPUNT VAN INFORMATIE EN EEN STUDIELANDSCHAP DAT UITGERUST IS MET DE ALLERMODERNSTE DIGITALE TECHNOLOGIE OP HET VLAK VAN MULTIMEDIA EN BEVEILIGING. MET DEZE VISIE IN HET ACHTERHOOFD NAM HET TEAM VAN ABSCIS ARCHITECTEN PLAATS AAN DE TEKENTAFEL EN TEKENDE HET VERNIEUWENDE ONTWERP VAN DE UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK ANTWERPEN (UA).

FUSIE DRIE UNIVERSITEITEN

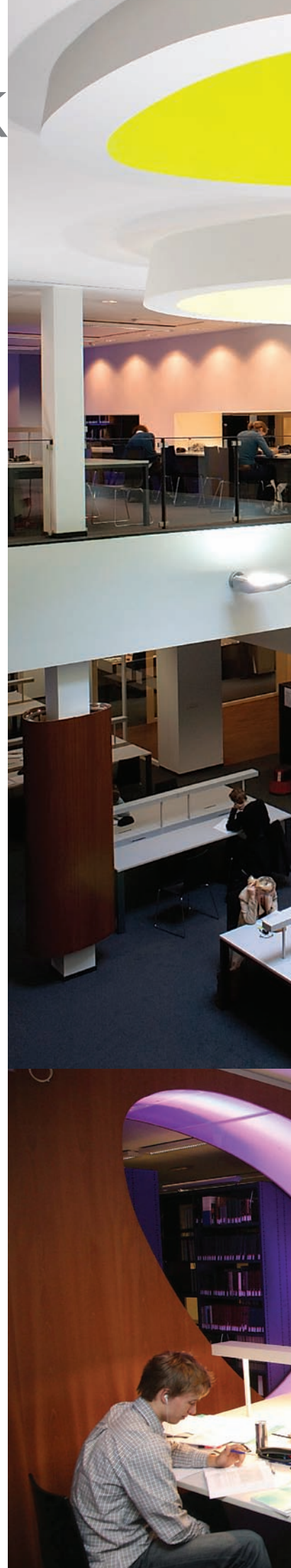
Door de fusie in 2003 van drie voorheen autonome universitaire instellingen, UFSIA, UIA en RUCA, tot de Universiteit Antwerpen, kwamen de plannen voor een nieuwe bibliotheek in een stroomversnelling terecht. De bedoeling was de menswetenschappelijke bibliotheken op één plaats in de Antwerpse binnenstad samen te brengen. Daarvoor werd de bestaande UFSIA-bibliotheek aan de Prinsstraat uitgekozen. Het plan behelsde de renovatie en uitbreiding van deze bibliotheek, het bouwen van kantoren, vergaderzalen en administratieruimten, en het creëren van een universitaire site voor de faculteit Rechten met de grote binnentuin van het aanpalende Hof van Liere als centraal structurerend element.

Om dit te realiseren kocht UFSIA zeven aanpalende niet-beschermd 16de-eeuwse woningen aan de Venusstraat en, achter deze huizenrij, de zware betonnen constructie van de Fotogravure De Schutter. Een bouwhistorisch onderzoek in 2003 wees uit dat de panden niet beschermd bleken te zijn. Hierdoor ontstond de mogelijkheid de bestaande gebouwen integraal te vervangen door nieuwbouw, maar de gebouwen hadden zo'n rijke geschiedenis en het straatbeeld was te waardevol waardoor de architecten opteerden voor een renovatie. Om een architect te vinden besloot de bouwcommissie van de UA eind 2002 geen architectuurwedstrijd te organiseren, maar te kiezen voor een Europese algemene offertevraag. De ontwerper moest zijn architecturale visie en zijn referenties als creatief en uitvoerend architect voorleggen. Vanuit de 12 inzendingen koos de commissie voor ABSCIS ARCHITECTEN uit Gent.

CREATIE RUIMTE EN LICHT

Vooraleer met de werken in de gebouwen werd gestart, moest de gevel aangepakt worden. "De bibliotheek bestaat uit zeven aparte huizen en elk pand had haar eigen karakteristieke gevel verbonden door een natuurstenen strook aan de onderkant. Om toch uniformiteit te creëren gaven we alle huizen een witte kleur door middel van kalkpleister. De natuurstenen onderkant van de gevel alsook het schrijnwerk bleven weliswaar behouden", verduidelijkt architect Johan Van Den Driessche van ABSCIS ARCHITECTEN. De diversiteit van de woningen bleek ook binnenin een grote uitdaging voor het ontwerpteam. "Om een optimale ruimte te bekomen, stripten we binnenin alles om zo met schone lei te beginnen. We braken alle binnenmuren uit en we zochten een oplossing voor de verschillende vloerhoogtes, ruimtes, gangen en trappen. Om de niveaus op te vangen, gebruikten we trappen en hellingen. We gebruikten de verschillende vloerhoogtes ook om eilanden te creëren waardoor er een niet al te uniforme structuur ontstaat. De bibliotheek speelt hierop in door er de collecties van een bepaald departement of faculteit in onder te brengen."

Naast het creëren van ruimte, wilden de architecten ook licht brengen. Een aantal ingrepen droeg hiertoe bij. "Eerst en vooral braken we een deel van de constructie open om een grote lichtschaft te creëren. Hierdoor ontstond een vierkant openbaar plein waarrond de verschillende functies geschikt zijn. De gevels aan dit binnenplein krijgen deels een aankleding in baksteen, deels in glas. Door de circulatiegangen die gecreëerd worden naar dit plein, ontstaan doorsteken voor fietsers en voetgangers. Hierdoor werden de kelders onder het plein helaas onbruikbaar waardoor we be-





sloten ze op te vullen. Binnenin creëren twee grote koepels en een vide tussen de gelijkvloerse en de eerste verdieping de nodige lichtinval.”

CIRCULATIE EN AKOESTIEK

Daarnaast moest ook de circulatie aangepakt worden. Om alle verloop buiten de bibliotheek te houden, werd besloten de circulatie via een centrale trap- en liftkoker te organiseren. Op die manier blijft de circulatie buiten de eigenlijke bibliotheek en wordt de rust voor de bezoekers gegarandeerd.

Om die rust te optimaliseren, besteedden de architecten voldoende aandacht aan de akoestiek in de diverse ruimtes. “We installeerden overall akoestische plafonds en in de studeerhoeken plaatsten we akoestische tussenwanden in hout. Daarnaast zijn er op de eerste verdieping enkele studeerhoeken die volledig omsloten zijn door akoestisch glas. Op de vloer legden we tapijt, dit in tegenstelling tot het parket in de circulatieruimtes. We installeerden ook een elektronische ruisverspreider die constant via een groot aantal luidsprekers vrijwel onhoorbaar een ruis verspreidt die ander geluid moet neutraliseren.”

STABILITEITSPROBLEMEN

“Ondanks het feit dat de paddenstoelvloeren in de constructie zwaar genoeg waren om de zware fotografermachines te dragen, waren ze niet voldoende voor een bibliotheek. Tijdens een controle kwamen een aantal tekorten van de constructie aan het licht en moesten we oplossingen zoeken om de structuur zowel horizontaal als verticaal te verstevigen. De vloeren werden versterkt met een bijkomende wapening: op het oppervlak van de betonplaat werden, zowel aan de onder- als bovenkant, koolstofstrips aangebracht om de weerstand en de trekkracht te verhogen. Dezelfde strips versterken ook de balken op de plaatsen waar nu de compactusrekken staan. Enkele kolommen werden nog eens extra versterkt met koolstofvezels.”

INTERIEUR

Voor de inrichting gold de regel: daglicht in ruimtes waar gewerkt wordt, zoals de leeszalen, de open en gesloten studiecellen, de groepsworklokken, een aantal leslokken en de vergaderzalen.



In het meest gesloten gedeelte staan de compactussen. De open boekenrekken zijn gegroepeerd in blokken bij de leeszalen. Voor het interieur koos de architect consequent voor donkere kleuren zoals zwart en antracietgrijs. Het vaste meubelwerk heeft een wit tafelblad op een donker onderstel.

“We integreerden op drie verdiepingen verlichting in ovaalvormige gaten in de tussenwanden, die heel subtiel en traag van kleur verandert. Daarnaast vroeg de faculteit Rechten om zoveel mogelijk individuele ruimtes te voorzien. Daarom organiseerden we alle kantoren dusdanig dat ze aansluiten op enerzijds een circulatie-as en anderzijds een open ruimte.”

RENOVATIE OUDE BIBLIOTHEEK



Oorspronkelijk was het de bedoeling om de aanpalende voormalige UFSIA-bibliotheek ook te renoveren, maar dit plan werd tijdelijk op de lange baan geschoven. “Een van de aandachtspunten waar de bouwheer ons in het begin op wees, was de krappe timing. De studenten waren beloofd dat ze vanaf het academiejaar 2007-2008 hun studies konden starten en afronden op dezelfde campus. Daarnaast was het beperkte budget ook een doorn in het oog van de originele plannen. Ons eerste basisplan zou vier maal meer kosten dan het voorziene budget, waardoor we op een of andere manier moesten besparen. Dit deden we door een deel van de vroegere drukkerij uit de planning te laten en voorlopig als reserveruimte te gebruiken. Ook werd bespaard door de renovatie van de oude UFSIA-bibliotheek uit te stellen. Een nieuw tapijt en een likje verf volstonden. We besloten ook, in tegenstelling tot het nieuwe gedeelte, de airco-installatie te behouden. Hierdoor waren we verplicht beide delen te scheiden omdat de brandweer anders compartimentering eiste. De kelders van de oude UFSIA-bibliotheek fungeren op hun beurt als boekenmagazijn.”



Half weg 2006 bleek dat ook de oude bibliotheek stabiliteitsproblemen vertoonde. Voor het plaatsen van standaard open kasten is een draagkracht van 750 kg/m² nodig, maar op sommige plaatsen was dit veel te beperkt. Daarom werd gekozen voor een horizontale versterking van de vloeren door opgekleefde zware metalen strips. Uiteindelijk zijn alle partijen erin geslaagd binnen de krappe timing en het beperkte budget dit project te realiseren. Eind januari 2007 vond dan ook de verhuizing plaats van de oude naar de nieuwe bibliotheek.